

Республика Татарстан
**ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ
КОМИТЕТ ПОСЕЛКА
ГОРОДСКОГО ТИПА ДЖАЛИЛЬ
САРМАНОВСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА**
ул.Ахмадиева, д.26, п.Джалиль, 423368
Телефон: (85559) 31-0-99, факс: 31-0-97
E-mail: POSSOVETD@mail.ru

Татарстан Республикасы
**САРМАН
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ
ЖӘЛИЛ ШӘҺӘР
ТИБЫНДАГЫ ПОСЕЛОК
БАШКАРМА КОМИТЕТЫ**
Ахмадиев урамы, 26 йорт, Жәлил поселогы, 423368
Телефон: (85559) 31-0-99, факс: 31-0-97
E-mail: POSSOVETD@mail.ru

ОКПО 93068410, ОГРН 1061687003069 ИНН/КПП 1636005574/163601001

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
27.05.2024 ел

КАРАР
№56

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлеге территориясендә сносимый (табыш китерә торган) яшел утыртмаларның бәясен исәпләү һәм компенсация яшәлләндерү методикасын раслау турында

1. «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» башкарма комитеты Карар бирә:
2. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» МБ территориясендә сносим (табыш китерә торган) яшел утыртмаларның бәясен исәпләү һәм компенсация яшәлләндерү методикасын (кушымта) расларга
3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталы»нда игълан итәргә (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм «Сарман муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үземдә калдырам.

Сарман муниципаль районы
Жәлил шәһәр тибындагы поселогы
башкарма комитеты жетәкчесе

И.Ф. Галлямов

Татарстан Республикасы
Сарман муниципаль районы
Жәлил шәһәр тибындагы
поселогы башкарма комитеты
ның
27.05.2024 елның 56 номерлы
карарына кушымта

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлеге территориясендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү үткәрү методикасы

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. “Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Конституциясе, “Әйләнә-тирә мохитне саклау турында” 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон, “Татарстан Республикасында жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында” 2004 елның 28 июлдәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә сүтелә торган (кисеп алына торган) яшеллекләрнең бәясен исәпләү һәм компенсацион яшелләндерү үткәрү методикасы эшләнде.

1.2. Методика яшел үсентеләрне хокукый яктан кире алганда компенсация яшелләндерү өчен муниципаль берәмлек бюджетына кертелгә тиешле түләүләрне исәпләп чыгару өчен, шулай ук Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан яшел үсентеләрне хокуксыз зарарлау яисә юкка чыгару аркасында каралган.

1.3. Методика кулланыла:

инвестиция проектларының әйләнә-тирә мохиткә йогынтысын бәяләү бүлекләрен һәм аларның экологик экспертизасын әзерләү барышында потенциал зыянны бәяләү өчен, ул Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлеге территориясендә яшел үсентеләргә кагылышлы хужалык эшчәнлеген гамәлгә ашырганда барлыкка килергә мөмкин;

табигать факторларын, шулай ук яшелләндерү объектларының экологик әһәмиятен исәпкә алып, яшел утыртмаларны уң яктан сүтеп (кискән) өчен түләү күләмен санаганда;

хокуксыз зарарлану (үсемлекнең үсешен туктату дәрәжәсенә кадәр түгел) яисә яшел утыртмаларны юкка чыгару нәтижәсендә китерелгән зыянны түлөгәндә;

Сарман муниципаль районының «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан яшел утыртмаларның бәясен билгеләүгә бәйле башка очракларда.

1.4. Әлеге Методика урман законнарын бозу нәтижәсендә урманнарغا, шул исәптән урман утыртуларына яки урман утыртуларына агачларга, куакларга һәм лианаларга китерелгән зыянның күләмен исәпләү белән бәйле мөнәсәбәтләргә кагылмый.

Сүтелә торган (киселә торган) яшел утыртмаларны классификацияләү һәм идентификацияләү һәм аларның бәясен билгеләү

2.1. Шәһәр яшел утыртмаларының төп типларының сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләрнең бәясен исәпләү өчен, шәһәр территорияләренең функциональ билгеләнешенә, урнашу урынына, милек рәвешенә һәм ведомство карамагына бәйсез рәвештә, үсемлекләр дөнъясының түбәндәге классификациясе кулланыла:

агачлар;

куаклыклар (төркемле һәм ялгыз утырту);

куаклыклардан тере киртәләр;

үлән капламы (газлар һәм табигый үлән үсемлекләре); чәчәклекләр.

2.2. Үсемлекләргә китерелгән зыян күләмен билгеләгәндә ботаника, урман төзелеше, дендрология геоботаника, туфрак-мелиоратив, геологик һәм башка тикшеренүләр, урман һәм үсемлек кадастрлары, үсемлекләр мониторингы, шулай ук паспортаучетлы объект мәгълүматлары кулланыла, аларның торышы турында кирәкле мәгълүмат бар.

Үсемлекләр китергән зыянны оештыру-хокукий рәвешләренә һәм милек рәвешләренә бәйсез рәвештә гражданнар, шәхси эшмәкәрләр, оешмалар башкара.

Яшел үсентеләрне юкка чыгару, өстәмә тикшеренүләр үткәрү, экспертлар жәлеп итү, документларны рәсмиләштерү чыгымнары өчен түләү экологик хокук бозуны башкарган зат акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2.3. Агач-куаклык, үләнчел үсемлекләр китергән зыян (зарар) күләмен билгеләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алына:

агач һәм аерым торучы куаклар өчен экземплярларда яисә куаклар өчен погонлы метрларда сүтелә торган (киселә торган) үсемлекләрнең саны һәм аерым үсемлекләрнең миқъдарын билгеләү шактый кыен булганда;

үләнчел үсемлекләр каплаган мәйдан квадрат метрларда;

төр карау, агачларның токым составы (яфраклы яки ылыслы) һәм куаклыклар, үләнчел үсемлекләр төре;

агач кәүсәсенә 1,3 метр биеклектәге диаметры агачның биеклеген, разрядын, 1 берәмлек агач өчен алына торган агач күләмен һәм агачның 1 куб метрын бәяләү өчен. Әгәр дә агачның берничә көпшәсе һәм икенчел кәүсәсе (кәүсәләре) диаметрында 8 сантиметр булса, һәр кәүсә аерым агач дип санала;

бу үсемлекне утырту һәм карау буенча башкарылган эшләрнең бәясе;

сумнарда 1 метрга кадәр биеклектәге үсенте бәясе;

үсемлекләрнең торышы һәм аның кыйммәте;

үсемлекләрне деградиацияләү дәрәжәсе (санкцияләнмәгән зарарланганда яки яшел утыртмаларны юкка чыгарганда гына кулланыла).

2.4. Яшел утыртмаларны алганда зыян (зыян) күләме түбәндәге формулалар буенча билгеләнә:

N т/б	Яшел утыртмалар	Зыян (зарар) күләмен исәпләү формуласы*	Шартлы тамгалар
1	Агач	$Y=(C+U+Cv)xqxkl\ xk2x\ Cv=V$ СдЗ	Y - зыян күләме C - агачның 1 нөсхәсен утырту һәм үстерү эшләре бәясе (1 нче таблица) Ц - 1 үсенте (1 нче таблица) Cv бәясе - чыгарыла

			<p>торган агач күләменен бәясе V - 1 данә агачтан алынган агач күләме $C_{д3}$ - q ұзагачының 1 куб. м бәясе - алына торган агачларның нөсхәләре саны k_1 - үсемлекләренң уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица) k_2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_ц$ - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_д$ - деградация коэффициенты үсемлекләр</p>
2	Кустарниклар, лианалар	$Y = (C+Ц) \times q \times k_1 \times k_д$	<p>Y - зыян күләме C - утырту эшләренен бәясе һәм 1 нөсхә яки 1 пог.м үстерү. куаклык, лианалар (2 нче таб) $Ц$ - утырту материалы бәясе (таб. 2) q - тартып алына торган куакларның нөсхәләре саны, лиан k_1 - үсемлекләр дөнъясының уртача яклай торган үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица) k_2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_ц$ - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_д$ - деградация коэффициенты үсемлекләр</p>
3	Газоннар, чәчәклекләр	$Y = (C+Ц) \times S \times k_1 \times k_д$	<p>Y - зыян күләме C - утырту эшләренен бәясе һәм 1 кв. м газон, чәчәклек (таб. 2) $Ц$ - утырту материалы бәясе (2 нче таблица) S - изелә торган газ мәйданы, k_1 чәчәкле - үсемлекләренң уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица) k_2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_ц$ - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p>
			<p>(3 нче таблица) k_2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр $k_ц$ - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр</p>

			кд - деградация коэффициенты үсемлекләр
4	Табиғый үлән үсемлекләр	$У = 8хк1хкцхкцхкд$	У - зыян күләме Б - табиғый үләннәр үсә торган к1 майданы - үсемлекләрнең уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициент (3 нче таблица) к2 - халәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кц - кыйммәтне исәпкә ала торган коэффициент үсемлекләр кд - деградация коэффициенты үсемлекләр

*Яшел утыртмаларны алганда зыян (зарар) күләме, кулланучылар бәяләренәң алдагы периода товарларга (эшләргә, хезмәт күрсәтүләргә) үзгәрүен исәпкә алган коэффициент-дефляторны исәпкә алып, үзгәргә тиеш.

1 нче таблица

Агач үсемлекләренә китерелгән зыяның күләмен билгеләү өчен күрсәткечләр

Диаметр кәүсәсе 1,3 м биеклектә комльдән (ё), см	Биеклек агач (Ъ), м	Разряд по Биеклек	Күләме 1 бер. агач (V), куб. м өчен алына торган агач	Бәясә 1 куб. м агач (Сд), сум.	Бәясә НДСтан (С) башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр, сум.	Бәясә 1 м га кадәр биеклектәге 1 үсентә (Ц), сум.
Агачларның яфраклы токымнары						
имән						
8 дән 10 га кадәр	5	Ш	0,023	1200,0	2690,3	501,5
10нан 12 гә кадәр	7		0,043			
12 дән 14 кә кадәр	9		0,072			
14 тән 16 га кадәр	1}		0,112			
16дан 18 гә кадәр	13		0,164			
18 дән 20 гә кадәр	14		0,219			
20 дән 24 кә кадәр	16		0,29			
24 дән 28 гә кадәр	18		0,46			
28 дән 32 гә кадәр	20		0,68			
32 дән 36 га кадәр	21		0,94			
36 дан 40 ка кадәр	22		1,23			
40тан 44 кә кадәр	23		1,56			

44 дэн 48 гэ кадэр	26		2,10			
48 дэн 52 кэ кадэр	27		2,53			
52 дэн 56 га кадэр	27		3,00			
56 дан 60 ка кадэр	28		3,52			
60тан 64кэ кадэр	28		4,08			
64 дэн 68гэ кадэр	28		4,65			
68 дэн 72 гэ кадэр	28		5,27			
72 дэн 76 га кадэр	28		5,92			
76дан алып 80 гэ кадэр	28		6,61			
80нэн алып 84 гэ кадэр	28		7,35			
84 дэн 88 гэ кадэр	28		8,13			
88 дэн 92 гэ кадэр	28		8,92			
92 дэн 96 га кадэр	29		9,81			
96 дан 100 гэ кадэр	29		10,70			
100 дэн артык	29		11,63			
Юкэ						
8 дэн 12 гэ кадэр	6	Ш	0,019	489,6	2690,3	501,5
12 дэн 16 га кадэр	9		0,061			
16дан 20 гэ кадэр	12		0,13			
20 дэн 24 кэ кадэр	14		0,23			
24 дэн 28 гэ кадэр	15		0,35			
28 дэн 32 гэ кадэр	17		0,52			
32 дэн 36 га кадэр	18		0,71			
36 дан 40 ка кадэр	19		0,89			
40тан 44 кэ кадэр	19		1,16			
44 дэн 48 гэ кадэр	20		1,40			
48 дэн 52 кэ кадэр	21		1,69			
52 дэн 56 га кадэр	21		2,00			
56 дан 60 ка кадэр	21		2,34			

60тан 64кә кадәр	22		2,68			
64 дән 68гә кадәр	22		2,98			
68 дән 72 гә кадәр	22		3,042			
72 дән артык	22		3,85			
Каен						
10нан 12 гә кадәр	10		0,053	489,6	2690,3	501,5
12 дән 14 кә кадәр	11		0,080			
14 тән 16 га кадәр	12		0,117			
16дан 18 гә кадәр	14		0,164			
18 дән 20 гә кадәр	15		0,218			
20 дән 24 кә кадәр	16		0,28			
24 дән 28 гә кадәр	18		0,43			
28 дән 32 гә кадәр	18		0,61			
32 дән 36 га кадәр	19		0,83			
36 дан 40 ка кадәр	20		1,09			
40тан 44 кә кадәр	21		1,40			
44 дән 48 гә кадәр	22		1,76			
48 дән 52 кә кадәр	23		2,17			
52 дән артык	24		2,64			
Усак, ольха, өрәңге, корычагач, карама, ива һәм башкалар тополь						
10нан 12 гә кадәр	11	усак, зирек - II, бетге калганнары - III	0,057	усак 489,6 Калганнары - 200,6	2690,3	501,5
12 дән 14 кә кадәр	13		0,093			
14 тән 16 га кадәр	14		0,133			
16дан 18 гә кадәр	15		0,185			
18 дән 20 гә кадәр	16		0,254			
20 дән 24 кә кадәр	17		0,33			
24 дән 28 гә кадәр	19		0,50			
28 дән 32 гә кадәр	20		0,71			

32 дән 36 га кадәр	22		0,99			
36 дан 40 ка кадәр	23		1,30			
40тан 44 кә кадәр	23		1,61			
44 дән 48 гә кадәр	24		2,02			
48 дән 52 кә кадәр	25		2,50			
52 дән артык	25		2,91			
Агачларның ылыслы токымнары						
Нарат						
8 дән 10 га кадәр	8	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12 гә кадәр	10		0,049			
12 дән 14 кә кадәр	11		0,076			
14 тән 16 га кадәр	14		0,118			
16дан 18 гә кадәр	15		0,166			
18 дән 20 гә кадәр	16		0,23			
20 дән 24 кә кадәр	18		0,30			
24 дән 28 гә кадәр	20		0,47			
28 дән 32 гә кадәр	22		0,67			
32 дән 36 га кадәр	23		0,91			
36 дан 40 ка кадәр	24		1,17			
40тан 44 кә кадәр	24		1,47			
44 дән 48 гә кадәр	25		1,81			
48 дән 52 кә кадәр	25		2,17			
52 дән 56 га кадәр	25		2,55			
56 дан 60 ка кадәр	25		2,97			
60тан 64кә кадәр	25		3,41	920,4	2690,3	708,0
64 дән 68гә кадәр	25		3,88			
68 дән 72 гә кадәр	26		4,40			
72 дән 76 га кадәр	26		4,93			
76дан алып 80 гә кадәр	26		5,48			

80нэн артык	26		6,09			
Чыршы						
8 дэн 10 га кадэр	5	II	0,027	920,4	2690,3	708,0
10нан 12 гэ кадэр	8		0,049			
12 дэн 14 кэ кадэр	10		0,076			
14 тэн 16 га кадэр	12		0,118			
16дан 18 гэ кадэр	14		0,166			
18 дэн 20 гэ кадэр	15		0,23			
20 дэн 24 кэ кадэр	17		0,30			
24 дэн 28 гэ кадэр	19		0,47			
28 дэн 32 гэ кадэр	21		0,67			
32 дэн 36 га кадэр	23		0,91			
36 дан 40 ка кадэр	24		1,17			
40тан 44 кэ кадэр	25		1,47			
44 дэн 48 гэ кадэр	26		1,81			
48 дэн 52 кэ кадэр	27		2,17			
52 дэн 56 га кадэр	28		2,55			
56 дан 60 ка кадэр	28		2,97			
60тан 64кэ кадэр	28		3,41			
64 дэн 68гэ кадэр	29	3,88				
68 дэн артык	26		4,40			
Пихта						
8 дэн 10 га кадэр	5	11	0,018	920,6	2690,3	800,0
10нан 12 гэ кадэр	7		0,036			
12 дэн 14 кэ кадэр	8		0,070			
14 тэн 16 га кадэр	10		0,102			
16дан 18 гэ кадэр	12		0,150			
18 дэн 20 гэ кадэр	13		0,201			
20 дэн 24 кэ кадэр	15		II			
24 дэн 28 гэ кадэр	16	0,65				

28 дэн 32 гэ кадэр	19		0,91			
32 дэн 36 га кадэр	21		1Д9			
36 дан 40 ка кадэр	22		1,51			
40тан 44 кэ кадэр	24		1,87			
44 дэн 48 гэ кадэр	26		2,27			
48 дэн 52 кэ кадэр	27		2,70			
52 дэн 56 га кадэр	27		3,11			
56 дан 60 ка кадэр	27		3,75			
60 тан артык	27		3,90			
Карагай						
10нан 12 гэ кадэр	11	II	0,068	920,4	2690,3	800,0
12 дэн 14 кэ кадэр	13		0,105			
14 тэн 16 га кадэр	14		0,150			
16дан 18 гэ кадэр	17		0,209			
18 дэн 20 гэ кадэр	18		0,276			
20 дэн 24 кэ кадэр	19		0,36			
24 дэн 28 гэ кадэр	21		0,55			
28 дэн 32 гэ кадэр	24		0,80			
32 дэн 36 га кадэр	26		1,08			
36 дан 40 ка кадэр	27		1,43			
40тан 44 кэ кадэр	28		1,81			
44 дэн 48 гэ кадэр	29		2,23			
48 дэн 52 кэ кадэр	30		2,68			
52 дэн артык	30		3,17			
Кедр						
10нан 12 гэ кадэр	10	II	0,053	920,6	2690,3	800,0
12 дэн 14 кэ кадэр	11		0,080			
14 тэн 16 га кадэр	12		0,117			
16дан 18 гэ кадэр	14		0,164			
18 дэн 20 гэ кадэр	15		0,218			

20 дән 24 кә кадәр	16		0,28			
24 дән 28 гә кадәр	18	II	0,43	920,6	2690,3	800,0
28 дән 32 гә кадәр	18		0,61			
32 дән 36 га кадәр	19		0,83			
36 дан 40 ка кадәр	20		1,09			
40тан 44 кә кадәр	21		1,40			
44 дән 48 гә кадәр	22		1,76			
48 дән 52 кә кадәр	23		2,17			
52 дән артык	24		2,64			

2 нче таблица

Куаклы һәм зыянный күләмен билгеләү өчен күрсәткечләр үлән үсемлекләре

N т/б	Яшел утыртмалар	Үлчәү берәмлеге	Бәясе НДСтан (С) башка утырту һәм карау буенча башкарылган эшләр	Утырту материалы бәясе (Ц)
Куаклыкларның яфраклы токымнары				
1	Тере койма	сум	469,43	500,0
2	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	313,1	150,0
Куаклыкларның ылыслы токымнары				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	461,6	600,0
Лиана				
1	Ялгыз нөсхәләр	1 данәгә сум	313,1	150,0
Газоннар				
1	Болынлы үләннәр белән тулган табигый үләнчел үсемлекләр	1 кв. метрга сум		
2	Кыр үләннәре белән табигый булган үсемлекләр	1 кв. метрга сум		
3	Газоннар (газ үләннәре орлыкларын чәчү белән)	1 кв. метрга сум	74,43	85,0
4	Рулонный газон	1 кв. метрга сум	200,0	100,0
Чәчәкләр				
1	Чәчәкләр	1 кв. метрга сум	650,0	чәчәкле-декоратив үсемлекләр сортларына бәйлелектә

3 нче таблица

Үсемлекләрнең (k1) уртача яклау үзлекләрен исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте

Исеме	k1 әһәмияте
Гомуми файдаланудагы утыртулар	2
чикләнган файдаланудагы утыртулар махсус файдаланудагы утыртулар	1,5 1

4 нче таблица

Үсемлекләрнең торышын исәпкә ала торган коэффициентның әһәмияте (к2)

Торышы	Составы үсемлекнең коелу халәтенә бәйле рәвештә билгеләнә.	K2 нең кыйммәте
Яхшы (сәламәт утыртмалар) I	Яфракларның 100% ы	2
Уртача көчсезләнган II	Яфракларның 90-70% ы	1,5
Көчле көчсезләнган III	Яфракларның 60-40%ы	1
Тотылган (кибә торган) IV	Яфракларның 30-20%ы	0,5
Һәлак булучы V	Яфракларның 20-10%ы	0,1
Һәлак булган VI	Яфраклар юк	0

5 нче таблица

Үсемлекләрнең кыйммәтен исәпкә алган коэффициентның әһәмияте (кц)

Кыйммәтләр төркеме	Агач һәм куак төрләре	Кц әһәмияте
1 нче төркем (аеруча кыйммәтле)	- ылыслы, мәңге яшел агачларның барлык төрләре, шул исәптән: эрбет, нарат, чыршы, ак чыршы, карагай: - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: имән, корычагач, зирек, карама, ильм	1,5
2 нче төркем (кыйммәтле)	- ылыслы куакларның барлык төрләре; - яфраклы агачларның кайбер төрләре, шул исәптән: юкә, каен, өрәңге	1,2
3 нче төркем (аз кыйммәтле)	- агачларның башка төрләре һәм яфраклы куаклар	1

6 нче таблица

Үсемлекләр деградациясе коэффициентының әһәмияте (кд)

Үсемлекнең торышы	Дәрәжә деградация	Зурлыгы кд
Һәлак булган (тулысынча деградация, юк ителгән)	100%	5
Һәлак булучы (шактый деградация, исән кала алмый)	99%-90%	2,5
Тотылган (көчле деградация)	89%-60%	2
Хәлсез (уртача деградация)	59%-30%	0,9
Урта хәлсезләнган (начар деградация)	29%-10%	0,5
Сәламәт (деградация бик аз)	9%-1%	0,1

III. Сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентнлэргә акчалар кертү һәм тоту тәртибе

3.1. Сүтелә торган (киселә торган) яшел үсентеләр өчен акчалар түбәндәгеләр исәбеннән ясала:

сүтелә торган (киселә торган) яшел утыртмалар өчен түләүләр;

яшел утыртмаларны законсыз жимерү (кисү) аркасында китерелгән зыяны каплау (компенсацияләү);

административ хокук бозулар турындагы законнар нигезендә алына торган яшел утыртмаларга зыян китергән өчен штрафлар;

яшел утыртмаларны яклау һәм үстерү максатларына гражданның һәм юридик затларның, шул исәптән чит илләрнең, ирекле кертемнәрен;

башка чыганақлардан керемнәр.

3.2. Яшеллекләр законсыз зыян күргәндә яки юк ителгәндә зыяны каплау чаралары, штрафлар суд карары буенча билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән обадминистратив хокук бозулар протоколлары нигезендә кертелә.

Күрсәтелгән түләүләрнең күләме юкка чыгарылган үсемлек өчен Методика тарафыннан 5 мәртәбә һәм һәр зарарланган үсемлек өчен 1/2 мәртәбә билгеләнә.

3.3. Яшел утыртмаларны юкка чыгарган һәм законсыз юкка чыгарган (зарарланган) өчен физик һәм юридик затлар санап киткән акчалар «Жәлил шәһәр тибындагы поселогы» муниципаль берәмлегенең жирле бюджетына керә һәм төзекләндерү маддәсе буенча тотыла.

Жимерелеп беткән яшел үсентеләр өчен алынган акчалар юкка чыгарылган яки зарарланган урынына яшел утыртмаларны торгызуга тотыла, шул исәптән түбәндәге эшләрне финанслауга:

- агач һәм куак үсентеләрен казып алуны, автотранспортка төяүне һәм бушатуны, агач комнарын төрүне, үсентеләрне һәм орлыкларны яшелләндерү өчен алына торган бәягә түләүне дә кертеп, утырту материалын сатып алу (әзерләү) һәм илтөп житкерү;

- жирне, планировканы, сөрүне, дисклаштыруны, туфракны фреза белән йомшартуны, тырмалауны, жирне тигезләүне дә кертеп, газон урнаштыру һәм агач һәм куаклар утырту өчен әзерләү;

- агач һәм куаклар утырту өчен казыклар һәм канаулар (траншеялар);

- агачлар, куаклар утыртканда һәм газлар төзөгәндә грунтны 25%, 50% яки 100% ка алыштыру;

- биоматлар, агач рәшәткәләр, киём-салым, дерн бәясен дә кертеп, откосларны ныгыту;

- утырту урыннарын әзерләгәндә һәм газлар төзөгәндә туфракка органик һәм минераль ашламалар кертү;

- агач һәм куакларны әзер чокырларга һәм траншеяләргә утырту;

- үләннәр орлыкларын чөчү, шул исәптән гидрочөчүне, дерн салуны да кертеп;

- вертикаль яшелләндерү эшләрә; -газон

үләннәрә орлыклары үсөп чыккан;

- гомуми файдаланудагы яшелләндерүнең гамәлдәге объектларын реконструкцияләү;

- яшел утыртмалар утырту һәм утырту өчен махсус техника сатып алу;

- чүп-чарны төяү һәм алып китү;

- компенсация яшеллэндерү өчен территорияне эзерләү эшләре (корыган агачлар, агач ботаклары өеме, территорияне планлаштыру, су сибү суүткәргечен урнаштыру, юл-тропика челтәрен булдыру, яктырту, кече архитектура формаларын урнаштыру һ.б.) төзелеш бәясенә 70% ыннан да артык булмаган күләмдә;

- чәчәкләкләр төзелеше;

- паркларны һәм скверларны төзекләндерү.

Компенсацион яшеллэндерү чараларын башка максатларда файдалану тыела.